

CRITERIILE DE CLASIFICARE A VERBELOR DE PURTARE DIN LIMBA ROMÂNĂ

Elena JUNGHIETU

Clasificarea din punct de vedere semantic a verbelor și identificarea grupurilor lexico-semantice a acestora constituie un obiect de cercetare care îi preocupă pe lingviști în ultimul timp. Mulți lingviști s-au ocupat de studierea verbelor și au propus clasificări ale acestora, de unde rezultă și varietatea de interpretări. Cercetătorul L. Vasiliev susține că nu există o clasificare unică a unităților lexicale și că nici nu poate exista, deoarece orice clasificare este determinată de anumite principii și aspecte, care depind de scopul cercetării [6, p.39]. Există câteva principii de clasificare a unităților lexicale verbale: denotativ, paradigmatic și sintagmatic. După părerea aceluiași cercetător, principiul denotativ este considerat tradițional, deoarece se bazează pe dezmembrarea firească a acțiunilor exprimate de verbe și reflectate în structura limbii. Principiul paradigmatic constă în identificarea similitudinilor și deosebirilor în sensurile cuvintelor. Principiul semantic se bazează pe cantitatea și calitatea conținutului semantic al valențelor verbului [6, p.40].

Cercetătoarea E. Paduceva, referindu-se la clasificarea semantică a verbelor din limba rusă, consideră că aceasta trebuie realizată prin identificarea anumitor clase tematice. Clasa tematică concentrează cuvinte care au un comportament semantic comun, care ocupă locul principal în structura lor semantică [4, p.42]. În esență, clasa tematică este un analog formal al câmpului semantic [4, p.43].

Gruparea verbelor în categorii semantice se face în dependență de mai mulți factori, cum ar fi „tipul obiectului caracterizat prin acțiune, tipul obiectului supus acțiunii, rezultatul obținut de pe urma acțiunii, cadrul de manifestare a acțiunii, relațiile dintre participanți la acțiune, inclusiv a vorbitorului etc.” [2, p.72]. Analizând verbele din această perspectivă, A.Dîrul identifică 12 categorii semantice ale acestora, menționând că, în dependență de criteriul ales, clasificările semantice ale verbelor diferă de la un autor la altul [2, p.73].

Verbele de comportament au fost studiate din punct de vedere paradigmatic, sintagmatic; literatura de specialitate se referă la aspectele funcțional, antropocentric, lingvistic și cultural al acestor unități lexicale verbale. În lingvistica românească, verbele de comportament au fost studiate foarte puțin, spre deosebire de alte limbi, unde grupul acestor verbe s-a bucurat de mai multă atenție (amintim aici lucrările lingviștilor L. Vasilev, E. Paduceva, O. Jdanova, O. Isacenco, L. Grișaeva etc.) Totuși, aceste lucrări nu au elucidat toate aspectele și caracteristicile VC, componența grupului lexical-semantic al verbelor de comportament nefiind stabilită cu precizie. Pentru a realiza acest lucru corect, este necesară definirea conceptului de „comportament”. Astfel, comportamentul, din punct de vedere științific, este privit ca un sistem, ansamblu al manifestărilor obiective sau reacțiilor, realizate de om, prin care se exteriorizează viața lui psihică. Comportamentul este înțeles ca modalitate de a acționa și de a reacționa în anumite împrejurări și situații, care permite realizarea unei viziuni complete despre individ și despre modul lui de viață. Comportamentul oamenilor este, în primul rând, unul social, alături de și împreună cu ceilalți. De aceea, el trebuie să se încadreze în anumite limite, pentru a nu provoca rău semenilor. Astfel, în mod logic se evidențiază „fondul, cadrul comun” al comportamentului, care include prezența subiectului, care reacționează și se manifestă în conformitate cu organizarea sa interioară, prezența obiectului, asupra căruia este îndreptată purtarea subiectului, prezența unui anume program al conduitei și a mecanismelor de apreciere a acesteia.

Luăm ca bază ideea că purtarea umană este o acțiune sau un ansamblu de acțiuni și reacții. Respectiv, verbele de comportament sunt reprezentanții de bază ai categoriei „comportament uman”, ele indică modul sau maniera de fi, de a se purta a subiectului. Literatura de specialitate le plasează fie în categoria verbelor modului de existență, ele indicând starea în care se află

subiectul, fie în categoria celor de acțiune. Aplicând teoria câmpurilor semantice, observăm că verbele din fiecare clasă pot fi grupate în jurul unui sau a câtorva verbe prototip. Reprezentantul de bază al acestui grup verbal este lexemul „a se purta”, „a se comporta”, care constituie nucleul grupului dat, în jurul căruia se unesc un șir întreg de alte lexeme verbale. Acestea au, în definiția lor, componenta semantică „a se purta într-un anume fel”.

Cercetătoarea A.I. Neciaeva a clasificat verbele de comportament în subgrupuri, cu menționarea nuanțelor semantice suplimentare corespunzătoare fiecărui grup. Au rezultat opt grupuri: 1) comportament verbal, 2) comportament social, 3) mod de comportament, care încalcă standardele etice, 4) purtare, care are scopul de a influența o altă persoană, 5) purtare, având ca scop obținerea de beneficii prin înșelăciune de o altă persoană, 6) purtare, având manifestarea exterioară cu scop de a impresiona, 7) verbe fără evaluare/notă negativă, 8) verbe care caracterizează comportamentul în general (nediferențiate).

Cercetătoarea Iu. Spiridonova identifică șase subgrupuri de verbe care formează grupul lexico-semantic al verbelor de comportament. Primul subgrup conține verbe de comportament propriu-zise (a se purta, a se comporta, a se manifesta, a reacționa etc.), unde semul „a se purta” este definitiv, de bază. Din al doilea subgrup fac parte verbele care realizează semul „a se preface” (a se afecta, a simula, a imita). Al treilea subgrup conține verbe cu semul „a se purta într-un anume fel”, care, spre deosebire de verbele de comportament propriu-zise, au incorporate în sensul lor modul de realizare a acțiunii (a (se) dăruia, a poza, a chefului, a condescinde, a se conforma, a se supune etc). Verbele cu semul „a se purta într-un anume fel față de alți oameni” constituie subgrupul patru (a discrimina, a maltrata, a patrona, a privilegia etc.) din al cincilea fac parte verbele cu sensul de „a demonstra prin comportament că...” (a arăta, a demonstra, a etala, a boci, a expune etc.), iar din al șaselea – cele care indică un comportament prefăcut, cu scopul de a obține ceva de la o altă persoană (a se preface, a fi fățarnic, a flecăria, a (se) ascunde, a disimula, a păcăli, a escroca etc.).

Cercetătoarea N.Butmalai include verbele de comportament în grupul lexico-semantic al verbelor de stare și identifică 4 microsubgrupuri ale acestora (verbe ce indică un anumit fel de purtare, verbe ce exprimă comportamentul verbal, verbe ce exprimă maniera comportamentală și verbe ce indică modul comportării) [1, p.67] cu trăsăturile semantice: „a avea un anumit fel de purtare (afectată, nefirească, înfumurată, iresponsabilă, voluntară, imorală, necinstită, ostentativă, atrăgătoare, pentru a obține bunăvoința cuiva, a crea o impresie proastă/bună, a atrage atenția cuiva, a atrage foloase)” [1, p.34]. Analiza paradigmatică a verbelor de comportament

permite includerea în acest subgrup și a verbelor care denumesc diferite profesii, ocupații, funcții: a argăți, a cărăuși, a (se) călugări, a burlăci, a poștări, a tâlhări etc.

Referințe:

1. BUTMALAI, N. *Verbele de stare în limba română*/ Autoreferat al tezei de doctor în științe filologice. Chișinău, 2010.
2. DÎRUL, A. *Schițe de gramatică funcțional-semantică a limbii române*. Chișinău, 2001.
3. NECIAEVA, A.I. Caracteristica aspectuală a verbelor de comportament. În: *Acta linguistica*. Moscova, 2007, vol.1. p. 10-13.
4. ПАДУЧЕВА, Е.В. *Семантические исследования. Семантика времени и вида в русском языке. Семантика нарратива*. Москва, 1996.
5. СПИРИДОНОВА, Ю. Английские глаголы поведения: валентностный анализ. В: *Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена*. Москва, 2008, №54 с. 50-54.
6. ВАСИЛЬЕВ, Л. *Семантика русского глагола*. Москва: Высшая школа, 1981.